

Väster i hushåll och läkekonst.

Hushåll. Bland växter som kom till användning vid matlagning (främst under nödar) var rugor och avelbär. Tugorna kokades och tillreddes på somma sätt som spenat, och avelbären kokades som röllina.

All svamp missa man som näring, därfor att man trodde att alla svampar var giftiga. Om konna åt svamp trodde man att hon äcken fick smak därav.

Bönde björklag och lärmlag användes som dräck. Lärmlagen var sötast.

Från den färsiga befolkningen (torpare och lackskugfackar), som ej hade mögeln 1.)

ko fick denna druck avsätta ej älken.

Lagen utvanns på sör sätet och man
borrade ett hål i trödet, som p. a. o.
skulle mjölkas. I detta hål stak
man sedan in ett trådor eller några
som lagen kom ihåg. Vid utlappet
stälde man en balja, som fanns
på lag varje dygn.

Bland växter i kryddgården var
pepparrot och senap de förmästa.
De växter som användes vid
färgning av färg varo hundskällen:

1. Björklor, kokades, (grön färg.)
2. Hundkål, hundkängla, (gul färg.)
3. Mjölönris, mjölnaris, (Arbutus) grå färg.
4. Lavar, massor från stenar. Brun färg.

Bland iglar (f. ex. Stumpor) och bomull
2.)

Färgades med dessa växtfärgar.

Av vissa kryddväxter var kunnan den mest använda. Krydda i brödet.
Många sådde man i kryddgården.

I frädgården odlades följande blommor som prydnadsväxter:

1. Nejpartronja.
2. Löjtantsbjörta.
3. Skolejian.
4. Rion. (Paeonia)
5. Blåborrar.
6. Stundenser.
7. Vintergröna (vinka)
8. Ringblomma. (*Calendula vulgaris*)
9. Horns skägg.
10. Lavendel.
11. Salvar.
- 3)

Ett del av dessa blommor brukade man skära av och sätta inomhus vid helig- och högtidsdagar.

När man gick till kyrkan på midsommardagen skulle man ha en pion med sig. Denna användes sedan som botmedel om männan av mottkreaturen fick sommarjuka (blodgång) under hösten.

Väckrasblommor (*Nymphaea alba*) fick man ej ta med sig hem från sjön, ty då blev det atts med kreaturen, (mjölken blev förgjord.) trodde man.

Läkekonst. Väster kommo till stor användning vid sjukdomar såväl hos människor som djur. På ytliga sät 4.)

bukkade man lägga Groblad (Ranunculus) och galblad.

Alltare (föt hos alen) användes vid diarié hos prostituerade.

No en Naturläkares Förbok.

Ett i veden bekant naturläkare var bonden Peter Häusson i Broman.

"Peter på Lien", som han mest kallades var född år 1839 och dog år 1926.

I hans Förbok daterad 1889, finns komma många märkliga recept på mediciner, varav följande är omnämna:

1. För maskar och veck i magen.

Tag bladen af malört, när den först uppväxer i maj månad, stöt dem om i sitt paffan kom pressas av dem. Tag på 5)

Samma rafft och blanda den med
äggjölk, och låt den sjukte dricka
3-4 dagar fastande därav.

2. Enst skabb.

Tre unga granskoppar och koka dem
och drick som the, ett par märvar om
dagen.

3. Förkylningsfeber.

En kaffekopp linfó, en hand full
blommor lägges i ett fat varpå sätts ett
halvt stopp kokhet vatten, skall stå
på i 3 minuter, färsilas het tunna.

Rötas med 4 matskedar kommos och
blandas väl. Tillsättas med kamferat stort
som en hasselnöt som pulveriseras väl,
värmes åter, drickes på varmt som läsas
kom. därpå lägger sig påklädd att avrestas.

4. Medel av Gråbo (*Achimenes vulgaris*)

Vatten som är brunt av Gråbo fördrevs
hosta, gav god sömn, fördrevs förgift
och varmed magen.

5. Förskälvssåv.

Ikala ekstremmar på tjocka pom hand-
leden, koka bärken 3 kvart, bada ljumt
på säng i timmar om dagen, en eller
två gånger.

6. Medel mot lappor.

Tax kom under väriset med fröet, skjud det
i vatten, stink det sedan där de vistas
på flug de.

7. Medel mot flugor.

Röka med pompe eller agurkeblad i
rummen där de vistas.

7.)

8. Medel mot löss.

Tvättvinet med ljumt råpapper och magidunet är det vokok på persilja och malort, då lössen ej finns i före stora mängd.

9. Beskrivning på Malorts-Extrakt.

malortsknappar, 6 händer fulla,
karbemedit, 1 hand full.

tusnägglekvärtsbladen, 1½ hand full,

Gentianorot 15 gram, citronskal 40 gram,
kanelbark 30 gram, angelikerot 30 gram,

När dessa kryddor är smält skurna
rättas de till i en flaska och slås
på mycket godt brännvin så det står
3 finger över kryddorna, korkas och
sättes i robin rörs på kakelugnen i
14 dagar och var daas skakas väl om.

redan pilas och pressas det genom
ett kläde. Användes som medicin,
en sked full i öl eller vin, mot
flera sjukdomar såsom Skärlejung,
vattenbot, gulbot, frasson m.fl.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

För Giktvärk.

en half skäppa myror ock myrstack länas, lägges i en påse som lägges i ett badkar hvarpå slåss kalt vatten tillsättes mäd varmt vatten att det bättre blir ett varmt bad (37°)- badas var annan dag sedan patienten gått ur badet gnides kroppen torr det värkende stället masage och sedan omgnides väl med rött o vitt Linement. Bada i s. bad 3 gg.

För Lunghosta

Hacka Lungan och hjärtat af en späd kalf, detta kokas lökt i 3 kannor watten tils 2 kannor återstår, silas ~~skommas~~, tillsättes en hand hackad isop, ett skålpond bröstdocker kokas sedan en kvarts timme vid lendrig k. en tesked furkol i lite söt mjölk 3 g.g. dagl.

Lunginflammatjon

2 äggulor 3 teskeder p.s. socker wispas, tisätter med 2 spetsglas konjak af bästa sort, intages på en gång för fulväxt kar, mindre i proportion efter ålder och kön.

ACC. N:R **M.11474://**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För bleksot

10 rå ägskalar torkas jusgula pulvriseras

Fänkol pulvr. Gram 12

kanel " " 12

Järnfilspån " " 12

blandas

intages en knivsud om aften hoffmans droppar en tesked om m.
fast. Malt extrat med järn 2 matskedar om dagl.

Medel att bevara sig för smitta.

Tinct. Bentzoes gm. 50 tillsättes på ett Liter bränvin, ett
litet spetsglas deraf fastande intaget bevarar en för kolera
och annan smittosam luft, i 24 tim.

Emot Ältan hos Barn.

koka upp ätika och gned 3-4 gånger om dagen Barnets mage mest
på den sidan som synes högre med en blå klut.

När Skabb på Barn ej slår ut tag aquilleja frö 5 öre
droppwavel -- 5 --

Stöt det smått och blanda det tillsammans. Gif barnet en

ACC. N:R M. 11474:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

knivsud i ammans mjölk var 3:dje dag hjälper.

För Elac Mage

Cardebenedekt, Citronmelisa, tysk salvia, winruta, torra rosor, knopporna af torr malört, af hvardera en hand full till $\frac{1}{2}$ liter witt franskt bränvin bör stå i ett varmt rom 8 dagar, ofta om-skakas, silas, ett skebl. deraf i ett skedblad svenskt bränvin intages fastande m. o.aft.

Ett kosteligt pulver för Magen

tag senapsblad 30 g:m

rabarber optima 5 g:m

Zittvir kummel 40 g m

Petersilje frö 40 g m

kavel, ingefära, Neglikor, Muskot, Kalmus, Galigan, Pimpenella, salvia af vardera 20 g m Ruta, Baldrian, Anis, af hvardera 5 g. m. af det finaste socker 160 g m alla dessa ingredienser pulveri- ceras fint, intages en matsked Morgen o. afton.

Att upphjälpa Minnet.

Tvätta först ~~h~~vud med god lut, hvarefter du strax tager 4 skedblad rosenvatten 4 skedblad salvievatten 4 skedblad poleye-

ACC. N.R M. 11474: /3.

4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

saft, hvilket mänges tillsammans väl och strykes på hufvudet
som sedan omslås med ett varmt kläde.

För Moderpasjon och Många Andra krämper

1/3 liter Godt bränvin varuti lägges

Bäfvergäll 30 g m

kamfert 20 g m

efter 14 dagar kan brukas, det bringar Modren i sitt skeck,
Kvinnor i Gråses konna bruka detta utan fara i från första
till sista dagen då och då 50 dropp. i Win.

För Gamla Bensår.

Popelsalva 6 öre

fint stöt blyvett 6 "

selverglett 6 "

röd galmeja 6 "

blanda detta tillsammans. Stryk det på blått paper och lägg
det på.

Laurin salfva för Skadade Ben och Senor

För gamla bensår nybrända furkol stötas fint söt mjölk eller

morotsaft blandas väl står i 3 dagl. tils det iäser. Bredes nära en cm. tjockt på hellinne ömsas 3 gg dagl.

Watten som är bränt af Gråbo fördrifver hosta gör god sömn, fördrifver förgift och wärmer magen.

Watten som 2 och 3 gånger är omdiskilerat med Gråbo är godt in och utvertes i större dosis brukad stärker magen lindrar bröstvärk.

Tvärtter man hufvudet med saft af Gråbo dräper löss o. gör långt hår o. skägg.

För försämd mage.

Tag godt bränvin som blandas med något wiolsaft väl tillsammans häruti slås spiritus sali så många droppar att det blir behagligt surt. $\frac{1}{2}$ skedblad deraf intages om f:m: o. eft: m:d: 2 tim efter måltiden.

Sjuder man brödkummin i vin o. ädica dricker sedan morgon o. afton som man tycker stärker Magen.

Att fördriwa rätter o. möss.

Tag en sked osläkt kalk, 2 skedblad vetemjöl, en sked socker

ACC. N:o M. 11474:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sätt der de vistas, dock sätt en skål vatten der bredvid.

Att fördriwa Lopper.

Tag korandergräset med fröet, skud det i vatten, slänk det der de vistas så fly de. Smörj dig med (Bug lossum) så komma inga loppor på dig.

Lortafes på Latin heter Neckt.

Hufvudverk.

För Susning i hufvudet. Stöt vinruta med rosenolja och smörj på hufvudet. Hjälper.

För allt för svår h:v: Bind lillkoval blomster som äro torra och något legat på pulsarna dock så tätt att ej väder spelar under. Hjälper. Sjuder man malört med syrvatten och binder om hufvudet stellar hufvudvärk som kommer af köld ger god sömn. Tvettar man hufvudet med Senapssprit, kognak, Augde kologne hjälper och

Tvetter man ofta sett hufvud med salwiesaft, eller lut der hon är kokad uti sterker minnet, förtager jernevwarf, kommer håret att veksa, drifver de maskar som fräta håret, gör rött och grått hår svart.

Wildsafransblomma håller öppet liv o. stärker Hjertat.

Om en ko har svårt att kalva.

Stoppa vel ned i koens hals 6-7 rödlökar så kalvar hon lätt.

Om en ko sinar af.

Tag fänkolsfrö, brödkummin, dillfrö, lagerbär, pimpinella, safran å Åhlskin, av hvardera lika mycke. Detta stötes och gifves kon i hennes dryck 8 dagar å rad. Att förekomm Broms bestryk kreaturen med skälspeksolja eller Jungfrutvål (Persicaria) eller sonderstötta lagerbär och tra tillsamman.

Huru Mjölk kor skola skötas.

Koka Linfrö i watten, med libbsteckor, fänkol, anis, kummin, stöta lagerbär, pimpinella, blandas med hennes dricka några dagar.

En Ko som Nys kalvat bör först förtära, Rågbröd, salt, malt, vitlök, lite bränsten.

Att behålla Fåren friska.

Gröpt korn, torra malörtsknoppor, stöta lagerber o. salt, något av wardera emellan micaelitiden o. martini 3 qvellar i war Wecka. Låt dem ej snart dricka derpå.

ACC. N.R M.11474:17.

8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gif Fåren så snart de lammat salt o.lagerbär så bliva de
friska o.mjölka wel.

Homle och kära är godt för fåren.

För svin.

? Prustrot	2 gm
Lagerbär	5 gm
Svavel	5 gm
Krasefrö	5 gm
Benedekttvål	5 gm

Detta stötes smått med söt mjölk ingifves. Tjenar för alla
svin utom de som äro dgra och drägtiga.

Om du till Svinen tager svavel, lagerber, alun (?), sot, libb-
steck, ålansrot, karborröter, i deras dryck ömsas 2 gånger om
året förvarar dem från sjukdom.

Svinpulver från Apotheket är pålitligt.